

Omek

Ki técé 5785
2025. szeptember 4.

Jefát toár – újévi ambícióink

Hetiszakaszunk rekordmennyiségű, 74 parancsolata közül különösen feltűnik az a parancsolat, amivel ez a hosszú lista kezdődik: a hadifogságba esett, szép ábrázatú asszony [jefát toár] törvénye:

„Amikor kimész a háborúba ellenséged ellen, és Örökkévaló Istened kezébe adja, és foglyokat ejteszi, és meglátsz a fogságban egy szép ábrázatú asszonyt, és megkívánod...” (Mózes 5., 21:10-11)

A józan erkölcs természetesen tiltakozik az ellen, hogy a háborúban a civil áldozatok nemi erőszak áldozatául essenek. Rási azonban megmagyarázza:

„Nem beszélt a Tóra másért, csak a jécer hárá [rossz ösztön] ellen. Mert ha a Szent, Áldott Ő, nem engedi meg az embernek, akkor el fogja venni a tilalom ellenére.”

A Tóra pedig nemcsak azzal védekezik a jécer hárá ellen, hogy megengedi azt, amit az emberek amúgy is megtennének, hanem különféle ravasz stratégiákkal igyekszik lebeszélni, elvenni a kedvét a büntől:

¹ Ez némileg emlékeztethet minket a Mispátim hetiszakaszra, mely szintén egyike a micvában legkiemelkedőbbeknek (a sorban a negyedik). Az éppen a Tóraadást követi közvetlenül.

Ott az első parancsolat az ámá háivriá [héber rabszolgalány], akit azért ad el az apja, mert pénzsűkületben van (Mózes 2., 21:7-11). A hasonlóság: az a hosszú micva-lista szintén egy nehéz sorsú nővel foglalkozik, akinek lét körülményein a Tóra rendelkezéseivel enyhíteni igyekszik. Ld. még A parancsolatok számának eloszlása a Tórában, Orti.hu, 2024. február 1.

IV. évfolyam, 43. szám

IMPRESSZUM

Az omek szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1084 Budapest, Scheiber Sándor u. 2.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Matheus Bertelli @Pexels

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. További részletek:

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

„És borotválja le a fejét, és növessze meg a körmeit [...] és sirassa meg apját és anyját egy hónapig” (21:12-13)

Az üzenet nagyünnepek előtt egyértelmű:

ha túlságosan közvetlenül próbáljuk meg legyőzni negatív hajlamainkat, akkor kevesebb az esélyünk a sikerre, mintha csak apróságokat kérünk.

Például ha nehezünkre esik zsinagógába járni, ne mondjuk, hogy holnaptól minden reggel ott leszünk, hanem csak havonta vagy hetente (attól függően, hogy jelenleg milyen gyakran járunk).

Azonban ha közelebbről megnézzük, még relevánsabb nagyünnepi utalásokat fedezhetünk fel a szövegben.

Például: a fogságba esett asszony éppen 1 hónapig siratja apját és anyját. Ez az 1 hónap siratás megfelelhet Elul hónapnak, amit mi is elmélyült gondolkodásra, lelkünkkel való elszámolásra fordítunk.

Mihez hasonlíthat eszerint a szép ábrázatú asszony? Az újévi ambícióinkhoz, az álma-

inkhoz arról, hogy milyenek szeretnénk lenni az elkövetkező évben.

Eszerint új értelmet nyer a szöveg: a szép ábrázatú asszonyt *fogságban* látjuk meg, azaz félünk, hogy ha jobb emberek leszünk, azzal mi magunk is „fogságba esünk”. Korlátok közé leszünk beszorítva, és nem leszünk annyira szabadok mint azelőtt.

Mégis megkedveljük, meglátjuk benne az erkölcsi értéket, és „bevisszük a házukba”. Vagyis mindennapjaink szerves részévé válik. A Tóra nem azt várja tőlünk, hogy csak a zsinagógában legyünk zsidók, hanem az otthonunk hangulatát, emelkedettségét is formálja át a Tóra szellemisége, bölcsessége.

Végül pedig: „borotválja le a fejét, és növessze meg a körmeit”. A fejlődésben a lelkesedés hasznos, de hátráltathat is. Különösen napjainkban, amikor a külső hatások is arra nevelnek minket, hogy a szenzációsat, a nagyszerűt és az azonnali sikereket vágyjuk.

A szellemi fejlődés, a Tóra útja azonban nem ilyen. Ezért helyesebb, ha lejjebb adunk a vízióinkból, a csodálatos elképzelésünkből, az álomból, és megmaradunk a realitás talaján.

HETISZAKASZ

Mikor válik a halogatás vétékké?

Az új év küszöbén mindnyájan azon elmélkedünk, hogy hogyan lehetnénk jobb emberek. Ilyenkor a fogadalmak közül feltehetőleg az egyik legnépszerűbb: *kevesebbet fogunk halogatni!*

A halogatás egyszerű tulajdonság, mely azonban mégis rengeteg negatív következménnyel jár. Ha halogatjuk az indulást, el fogunk késni mindenhol. Ha a munkánkat halogatjuk, és nem leszünk kész határidőre, az nemcsak anyagi veszteséget jelenthet, hanem az egészségünket is veszélyezteti az ezzel járó stressz miatt.

Felmerül a kérdés: a Tóra vajon ad olyan micvát, ami a halogatással kapcsolatos?

A mostani hetiszakaszban mindjárt kettőt is. Az egyik kötelezettségünk a *Teremtő* felé, a másik *embertársaink* felé irányul.

„Ha fogadalmat fogadsz az Örökkévalónak, **ne késlekedj megfizetni**, mert számonkérve számonkéri Örökkévaló Istened tőled, **és véték lesz rajtad.**” (Mózes 5., 23:22)

Igen hasonló megfogalmazást találunk egy fejezettel később, amikor a munkás bérének időbeni kifizetéséről ír a Tóra:

„Ne sanyargasd a bérest, a szegényt, a szűkölködőt, testvéreid közül vagy a jövevény közül, aki a földeden, a kapuidban van. **Napjában add meg fizetségét**, és ne menjen le rajta a Nap, mert szegény ő, és erre áldozza az ő lelkét. És ne szólítsa miattad az Örökkévalót, **és vétek lesz rajtad**².” (24:14-15)

A Talmud mindkét esetben többféle véleményt is ír arra, hogy pontosan mi számít halogatásnak. Az áldozatok esetében:

„Amikor elmúlt felette **három zarándokünnep** [Peszách, Sávuot, Szukot], megszegi a 'ne késlekedj tilalmát'.

Rabbi Simon mondja: **három zarándokünnep a sorrendjük szerint**, és a kovásztalan kenyér ünnepe az első. Rabbi Meir mondja: akár **egy zarándokünnep** is. Rabbi Eliezer ben Jáákov mondja: amikor **Szukot** elmúlik.” (Ros Hásáná 4b)

Ezután a Talmud leírja, hogy melyik rabbi melyik tórai mondatból tanulja a forrást a véleményéhez.

Többféle kombinációt javasolnak, de mindegyikben közös, hogy csak zarándokünnepeken jelenik meg a halogatás tilalma. Ha azonban hétköznapi látogatják meg Jeruzsálemet, az még önmagában nem ok. Noha arról vitát találunk, hogy a kijelölt határidő után vajon minden újabb nap megszegi-e a tilalmat, vagy csak egyszer, amikor a határidő elmúlik³.

A munkabér kifizetése kapcsán pedig a következő vitát találjuk:

„A **napi béres** begyűjtheti a bérét az egész [rákövetkező] éjjelen, az éjjeli béres az egész napon.

Az **'órák bérese'** egész éjjel és egész nap.

A **heti, havi, éves, vagy hétéves béres**, ha nappal

fejezte be, egész nap, ha éjszaka, akkor egész éjszaka és egész nap.” (Misna, Bává Mecia 9:11)

Az alapszabály az, hogy miután a dolgozó elvégezte a munkáját, a munkaadójának egy fél napja van, hogy kifizesse. Ha a napközbeni órákban dolgozott, akkor ez az azt követő éjszakát jelenti, ha éjszaka, akkor az azt követő napot.

Az „órák bérese” azonban nehezen értelmezhető. A Talmud megmagyarázza, hogy valójában ebben az ügyben vitát találunk a rabbik között:

„Az órák bérese, ha nappal dolgozott, nappal gyűjti be a bérét, ha éjjel, akkor éjjel – **Rabbi Jehuda** véleménye.

Rabbi Simon mondja: ha éjjel dolgozott, akkor egész éjjel és egész nappal gyűjti be.” (Bává Mecia 111a)

Vagyis ha a munka csak néhány óráig tartott, nem pedig a nap vagy az éjszaka teljes hosszán át, akkor a dolgozó előnyben van: ilyenkor azonnal megkapja a fizetségét, még az adott időszakban.

Vita van azonban arról, ha éjjel dolgozott: ilyenkor csak Rabbi Jehuda szerint van „azonnali kifizetés”. Rabbi Simon szerint ebben az esetben a dolgozó várhat egy újabb fél napot.

Felmerül a nyilvánvaló kérdés: **miért van különbség nappal és éjszaka között ebből a szempontból (Rabbi Simon szerint)?**

Rási megmagyarázza: mivel a zsidó időszámítás szerint a nap az estével kezdődik, ezért Rabbi Simon véleménye is következetes. Őszerinte mindig az adott nap végéig lehet várni a kifizetéssel. Így ez mindig a munka befejezését követő naplementére jön ki, és ha

² A két szakaszt összekapcsoló közös kifejezés („és vétek lesz rajtad”) az egész Tórában sehol máshol nem található meg, egyetlen részt kivéve: a hetedik év kapcsán, amikor valaki azért nem akar kölcsönadni, mert közeledik a hetedik év, és attól tart, hogy a pénzét nem fogja visszakapni (Mózes 5., 15:9).

³ Első pillantásra nyilvánvaló, hogy a határidő után eltelt minden újabb nap újabb tilalmat hoz magával. Így találjuk a Talmudban és a Rámbámban is leírva (Ros Hásáná 6b, Máászé Hákorbánót 14:15). Azonban a Pné Jehosúa és a Turé Even is amellett érvel, hogy nem ez a halaccha. Meglepő módon véleményükre még a Jeruzsálemi Talmudban is találhatunk bizonyítékot (Ros Hásáná 3a).

a munka éjszaka fejeződött be, akkor jóval hosszabb a munkáltató számára a „türelmi idő”, mintha nappal.

Ha összevetjük a kétféle, halogatásról szóló témát, felfedezhetjük a hasonlóságot Rabbi Simon kétféle tanítása között.

Mind az áldozatok, mind a munkabér ügyé-

ben egységes időben gondolkodik. Az áldozatok esetén azt mondta, hogy ahhoz, hogy a halogatás bűnnek számítson, a három zárán-dokünnepnek sorrendben kell eltelnie, még-pedig Peszáchhal kezdődően, hiszen a Tóra azt szabja meg elsőnek. A munkabér ügyében szintén a Tórához fordul: mivel a Teremtés le-írásánál a nap este kezdődik⁴, ezért itt is ezt a teljes egységet tartja irányadónak.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 17:53 és 18:57 között.

Szombat kimenetele: 20:01.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulás, 18:30-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól reggeli ima, Tóraolvasás és kidus.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:25-ig.

Vendégünk a kiduson Kovács András szociológus. Gyertek!!

Köszönjük a múlt heti beszélgetést Károlyi Kirchnopf Lászlónak a Rumbach utcai zsinagógáról!

Elul Kumsitz: szeptember 11-én, jövő csütörtökön, a reggeli ima után, a Rumbach emeletén!
Tanulás, reggeli, nagyünnepi dallamok.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a Rumbach utcai zsinagógában.

Kedd és szerda reggel 8:00-kor (!) imádkozunk a Bét Jehuda zsinagógában.

FIGYELEM, az ima kezdetének rendhagyó az időpontja, csak ezen a héten, kivételesen nem 7:30.

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában szeptember hónapban:

Szeptember 6-én, *Ki Téce* szombatján (**ezen a héten!**), valamint
Szeptember 20-án, *Nicávim* szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 43. számát

Gáspár Péter Pál adományozta édesanyja

Málke bát Jitl

Dr. Gáspár Béláné Sas Valéria (1917-2021) áldott emlékére.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!